

Типова Інструкція **першочергових дій персоналу і посадових осіб** **підприємств, установ та організацій у разі загрози** **виникнення терористичних або диверсійних актів**

1. Заходи попереджувального характеру:

– здійснити комплексне обстеження стану надійності охорони об'єкта, посилити пропускний режим по допуску на об'єкт автотранспорту, персоналу і відвідувачів, проводити ретельну перевірку ввезеного на об'єкт майна і внесеної ручної поклажі. Для цих цілей використовувати технічні засоби (*металодетектори, газоаналізатори, дзеркала для огляду автомобілів тощо*);

– вжити додаткових заходів щодо інженерно-технічної оснащеності об'єкта, додатково встановити модернізовані системи сигналізації і відеоспостереження у зонах підвищеного ризику;

– оснастити телефони об'єкта, зазначені в офіційних довідниках, автоматичними визначниками номера і звукозаписною апаратурою;

– розробити план евакуації відвідувачів, персоналу та постраждалих; визначити (уточнити) завдання служб охорони, безпеки об'єкту при евакуації;

– у випадку підвищеного ризику учинення терористичних чи диверсійних проявів у регіоні ввести чергування співробітників підрозділів безпеки, підсилити контроль за роботою особового складу охорони, впродовж доби регулярно здійснювати перевірки несення служби;

– сформувати у кожній черговій зміні охорони, групи негайного реагування. У ході щоденних інструктажів уточнювати розрахунок особового складу, що заступає на чергування, звертати особливу увагу на доведення оперативної обстановки на об'єкті, а також на необхідність посилення пильності і підвищення відповідальності співробітників;

– силами співробітників підрозділів охорони і безпеки організувати проведення систематичних обходів і оглядів об'єкта і прилеглої до нього території з метою своєчасного виявлення підозрілих предметів і запобігання закладки вибухових пристроїв, а також установлення сторонніх осіб, що проявляють підвищений інтерес до об'єкта;

– регулярно проводити перевірки підсобних приміщень і територій, не допускати перекриття шляхів евакуації людей і транспорту;

– ввести в практику систематичне проведення перевірок проходження сигналів оповіщення від чергової зміни охорони до посадових осіб об'єкта, а також стану засобів оповіщення персоналу;

– організувати практичні тренування зі співробітниками охорони і персоналом по діях при виникненні надзвичайної ситуації терористичного характеру;

– провести інструктивні заняття з персоналом про порядок дій при прийомі телефонних повідомлень з погрозами терористичного характеру і правилах поведіння з письмовими анонімними матеріалами (див. **розділи 3 і 4**).

Звернути увагу на неприпустимість прийому на зберігання від сторонніх осіб будь-яких предметів та речей;

– при укладанні договорів оренди приміщень об'єкта обов'язково включати умови, що дають право підрозділам безпеки здійснювати перевірку зданих в оренду приміщень;

– здійснювати заходи щодо більш ретельного підбору персоналу об'єкта, у тому числі допоміжного складу (*чергових, ремонтників, прибиральників тощо*). Більш ретельно здійснювати перевірку і допуск на об'єкт фахівців сторонніх організацій;

– звільнити від зайвих предметів службові приміщення, сходові клітини, приміщення, де розташоване технічне устаткування;

– забезпечити регулярне видалення з будівель відходів, по можливості звільнити територію від будівельних лісів та металевого сміття, контейнери – сміттєзбірники встановити поза межами будівель об'єкту;

– довести до всього персоналу номери телефонів, за якими необхідно повідомити правоохоронні та інші органи при виявленні підозрілих предметів або ознак загрози проведення терористичного акту.

2. При виявленні на об'єкті підозрілого предмета, схожого на вибуховий пристрій.

Ознаки, що можуть вказувати на наявність вибухового пристрою:

- виявлення **безгоспного предмету** у будь-якому вигляді та **незвичному місці** (*сумка, згорток, дитячі іграшки (канцелярське приладдя), пакети, пакувальні матеріали (цукерки, морозиво, цигарки тощо) або предмети, зовні схожі на гранату, міну, снаряд*) у місцях перебування великої кількості людей (*навчально-освітніх установах, торгівельно-розважальних закладах, об'єктах транспорту тощо*), поблизу пожежо- і вибухонебезпечних об'єктів, розташування різного роду транспортних та інженерних комунікацій;
- наявність на виявленому підозрілому предметі дротів, мотузок, ізоляційної стрічки, скотчу тощо;
- сторонні звуки, зокрема, характерний звук годинникового механізму, що чується з підозрілого предмету;
- від підозрілого предмета виходить характерний запах мигдалю або іншій незвичайний запах, на зовнішній оболонці присутні жирні плями тощо.

Чинники, що є приводом для підозри:

- перебування на місці небезпечної знахідки невідомих осіб до виявлення цього предмета,
- наявність погроз, висловлених особисто, по телефону або в поштових відправленнях.

Дії персоналу об'єкта при виявленні невідомого предмету, схожого на вибуховий пристрій:

– **суворо забороняється** самостійно здійснювати з виявленим підозрілим предметом будь-які дії, а саме: не наближатися, не торкати, не розкривати, не переміщати знахідку, не заливати її рідиною, не засипати піском і ґрунтом, не користуватися радіо- і електроапаратурою, переговорними пристроями (насамперед мобільними телефонами);

– **негайно повідомте** про виявлений підозрілий предмет (вказавши точне місце його перебування, час виявлення та зовнішній вигляд) своєму керівництву або черговій службі (службам безпеки, охорони) об'єкту, а у разі неможливості встановлення зв'язку з ними особисто територіальному органу Національної поліції України – тел. **102**, СБ України – тел. **(0472) 37-92-44** чи ДСНС України за телефоном **101**. Надалі дійте за їхніми вказівками.

Дії посадових осіб об'єкта, які отримали інформацію про виявлений предмет з ознаками вибухового пристрою:

– надайте вказівку не наближатися, не торкати, не розкривати, не переміщати знахідку, не заливати її рідиною, не засипати піском і ґрунтом, не користуватися радіо- і електроапаратурою, переговорними пристроями (насамперед мобільними телефонами);

– зафіксуйте точне місце перебування і час виявлення підозрілого предмета, а також установчі дані осіб, що знайшли предмет. Забезпечте їхню присутність до моменту прибуття представників правоохоронних органів;

– терміново повідомте про подію своєму керівництву (черговій службі, службам безпеки, охорони об'єкту) і через нього або особисто місцевому правоохоронному органу: Головне управління Національної поліції (ГУНП) – тел. **102**, УСБУ – **(0472) 37-92-44** чи підрозділу УДСНС за телефоном **101**;

– при наявності підстав (існуванні реальної загрози життю та здоров'ю людей внаслідок очікуваного вибуху) організуйте евакуацію персоналу, використовуючи маршрути, віддалені від місця перебування підозрілого предмета;

– надайте вказівку співробітникам охорони оточити місце розташування предмета, знаходитися на безпечній відстані від нього або в місцях, що забезпечують захист (за частиною будівлі, товстим деревом, автомобілем тощо) і вести спостереження;

– при необхідності організуйте відключення побутових і виробничих комунікацій газу, води й електрики;

– посильте контроль за роботою особового складу охорони по всьому об'єкту;

– не знижуючи рівень охорони об'єкта, забезпечте можливість безперешкодного проходу або проїзду до предмета співробітників і транспорту органів реагування (ГУНП, УСБУ, УДСНС, управління охорони здоров'я та ін.);

- надайте можливість прибулим правоохоронцям опитати заявника та інших осіб, які володіють інформацією про подію, що сталася;
- далі дійте за вказівками представників правоохоронних органів.

3. При надходженні погрози по телефону:

Телефон є засобом зв'язку, який найчастіше використовують як злочинці (для передачі повідомлень про закладені бомби, захоплення людей і пред'явлення політичних або інших вимог), так і „телефонні хулігани”, які висловлюють мнимі погрози. Приймаючи анонімне телефонне повідомлення про можливе здійснення актів тероризму необхідно пам'ятати, що вони несуть важливу криміналістичну інформацію, тому в розмові з анонімом необхідно запам'ятати і зафіксувати якнайбільше даних.

Дії особи, що отримує телефонне повідомлення :

- зафіксуйте дату, час і тривалість анонімного повідомлення, місце установки та номер телефону, на який воно надійшло, приналежність конкретному підрозділу і співробітнику;

– під час розмови прийміть заходи до запису фонограми анонімного повідомлення, визначення номера телефону анонімного абонента шляхом використання технічних можливостей даного телефонного апарата. При відсутності таких можливостей через співробітників, що знаходяться поруч, спробуйте повідомити про анонімне повідомлення чергового об'єкту (службу безпеки, охорони), правоохоронні органи за телефонами ГУНП – тел. **102**, УСБУ – тел. **(0472) 37-92-44**;

– при одержанні анонімного повідомлення спробуйте розвинути розмову з анонімом і з'ясувати конкретну інформацію про його особу, професію, місце перебування і, якщо можливо, схилити до добровільного відмовлення від задуманої акції. У будь-якому випадку намагайтеся під час розмови отримати відповіді на наступні запитання:

- куди, кому, за яким телефоном телефонує ця особа?
- які конкретно (дослівно) вимоги вона висуває?
- висуває вимоги особисто, виступає в ролі посередника або представляє якусь групу осіб?
- на яких умовах особа згодна відмовитись від задуманого?
- як і коли зазначеній особі можливо зателефонувати?
- кому Ви можете або повинні повідомити про цей дзвінок?

При цьому намагайтеся добитись від особи, що телефонує, максимально можливого проміжку часу для прийняття Вами та Вашим керівництвом рішень або здійснення якихось контрзаходів;

- по закінченню розмови з анонімом негайно повідомте про її зміст своєму керівництву або черговій службі (службам безпеки, охорони) об'єкту, а у разі

неможливості встановлення зв'язку з ними *особисто* органам Національної поліції України (тел. **102**) та СБ України (тел. **(0472) 37-92-44**);

– по пам'яті складіть детальний опис висловлених погроз або повідомлень про передбачувані акти тероризму, а також висунутих ультиматумів та інших вимог;

– усі дані про зміст погроз або вимог, викладених анонімним абонентом, характеристику його голосу, мови, манери викладу погроз і вимог повідомте своєму керівництву (*черговому об'єкту, відповідальним особам служб безпеки, охорони*) чи представникам правоохоронних органів;

– для уникнення поширення чуток і паніки обговорювати отриману від аноніма інформацію з іншими співробітниками **не рекомендується**;

– при надходженні погрози на телефонний апарат з автоматичним визначником номера і звукозаписним пристроєм, відразу після завершення розмови з анонімом вилучте касету (*інший магнітний носій інформації*) з аудіозаписом і ***прийміть заходів щодо її збереження***. негайно встановіть на її місце нову касету для запису можливого наступного дзвінка зловмисника.

Дії посадових осіб об'єкта, яким повідомили про надходження телефонного дзвінка з інформацією терористичного спрямування:

– забезпечте негайне доведення одержаної по телефону інформації до відома свого керівництва (*чергового об'єкта, відповідальних осіб служб безпеки, охорони*) і через нього або *особисто* до органів Національної поліції України (тел. **102**), СБ України (тел. **(0472) 37-92-44**) чи до інших органів державної виконавчої влади;

– проведіть необхідні заходи з попередження і локалізації негативних наслідків, передусім, у разі потреби, організуйте евакуацію людей, що потрапляють у зону вірогідного ураження, згідно плану евакуації;

– забезпечте безперешкодну роботу на місці події оперативно-слідчих груп та спеціальних підрозділів правоохоронних органів.

4. При надходженні погрози в письмовій формі :

Погрози в письмовій формі можуть надійти в організацію як по поштовому каналу, так і в результаті виявлення різного роду анонімних матеріалів (*записки, написи, інформація, що записана в електронному вигляді тощо*).

Дії персоналу та посадових осіб при отриманні анонімного матеріалу, що містить погрози терористичного характеру:

– якщо документ надійшов у конверті, його відкриття здійснюється лише з правої чи лівої сторони обережним відрізанням країв ножицями;

– намагайтеся не залишати на документі відбитків своїх пальців, користуйтеся пінцетом або беріть документ торкаючись лише його країв;

– зберігайте все: сам документ з текстом, будь-які вкладення, конверт та упаковку, нічого не викидайте;

– не збільшуйте коло осіб, ознайомлених зі змістом документу, негайно повідомте про надходження повідомлення терористичного характеру до правоохоронних органів (Національної поліції України – тел. **102**, УСБУ – тел. **37-92-44**) та дійте згідно їх вказівок;

– поведіться з матеріалом максимально обережно, помістіть його в чистий, що щільно закривається, поліетиленовий пакет або файл (*край яких доцільно скріпити скотчем або степлером*) та помістіть в окрему жорстку папку;

– упаковані вказаним способом анонімні документи надайте правоохоронним органам з супровідним листом, в якому мають бути зазначені конкретні ознаки анонімних матеріалів (*вид, кількість, у який спосіб і на чому виготовлені, з яких слів починається і якими закінчується текст, наявність підпису та т.ін.*), а також обставини, пов'язані з їх розповсюдженням, виявленням або отриманням;

– анонімні документи не повинні зшиватися, склеюватися, на них не дозволяється робити підписи, підкреслювати чи обводити окремі місця в тексті, писати резолюції та вказівки, також забороняється їх м'яти та згинати. При виконанні резолюцій та інших надписів на супровідних документах не повинно залишатися слідів тиску на анонімних матеріалах. Реєстраційний штамп проставляється лише на супровідних листах організації і заявах громадян, що передали анонімні документи до інстанцій.

– вкрай обережно, з дотриманням заходів особистої безпеки поведіться з поштовими надходженнями в яких виявлено сипучі порошкові матеріали. Негайно повідомте правоохоронні органи (ГУНП – тел. **102**, УСБУ – тел. **37-92-44**) та регіональний орган Державної служби з надзвичайних ситуацій (тел. **101**). Здійсніть евакуацію людей, що знаходяться поруч, унеможливіть розповсюдження порошкового матеріалу, зараженого повітря по території будівлі (*зачиніть двері, вікна, не вмикайте без дозволу працівників ДСНС примусову вентиляцію*). Виявлені матеріали повинні бути передані прибувшим на місце події фахівцям регіональних органів ДСНС та Національної поліції України для експертного дослідження, а особи, які безпосередньо контактували з відправленням негайно пройти медичний огляд.

5. Вибух на території об'єкта:

У випадку вибуху необхідно негайно організувати і забезпечити виконання наступних основних заходів:

– за списком екстреного оповіщення викликати на об'єкт пожежних, швидку допомогу, рятувальників, комунальні служби (*газ, електрика, тепло*);

– за списком екстреного оповіщення повідомити про подію керівництво (адміністрацію) підприємства та правоохоронні органи;

- організувати евакуацію персоналу з вогнища вибуху, зруйнованих або ушкоджених вибухом приміщень;
- до прибуття служби швидкої допомоги надати постраждалим первинну медичну допомогу;
- відключити подачу електроенергії, газу, води, тепла в ушкоджені вибухом приміщення;
- оточити місце вибуху силами служб охорони, безпеки і забезпечити його ізоляцію до прибуття компетентних органів;
- наявними силами організуйте огляд прилеглої території з метою виявлення інших закладених вибухових пристроїв;
- при виникненні пожежі вжити заходів щодо її гасіння власними силами і наявними протипожежними засобами.

6. Захоплення заручників:

Дії персоналу об'єкта при виявленні ознак захоплення заручників:

– негайно повідомте про надзвичайну подію своєму керівництву або черговій службі (*службам безпеки, охорони*) об'єкту, а у разі неможливості встановлення зв'язку з ними *особисто* органам Національної поліції України (тел. **102**) та СБ України (тел. **37-92-44**). При цьому вкажіть точне місце та можливо відомі обставини захоплення: кількість заручників, їх місце перебування і стан, наявність потерпілих, кількість терористів, їх озброєння, вимоги, установчі дані тощо. У подальшому дійте за їх вказівками, будьте готові надати всю відому Вам інформацію правоохоронцям.

Дії посадових осіб об'єкта, які отримали інформацію про захоплення заручників:

– терміново повідомте про подію своєму керівництву (черговій службі, службам безпеки, охорони об'єкту) і *через нього* або *особисто* органам Національної поліції України (тел. **102**), СБ України (тел. **(0472) 37-92-44**) чи іншим органам державної виконавчої влади. При цьому вкажіть точне місце та можливо відомі обставини захоплення: кількість заручників, їх місце перебування і стан, наявність потерпілих, кількість терористів, їх озброєння, вимоги, установчі дані, обстановку, що складається на об'єкті, вжиті заходи реагування тощо;

– *забороняється вступати в переговори з терористами за власною ініціативою;*

– по можливості організуйте блокування місця події, використовуючи технічні засоби охорони;

– підвищити пильність охоронців на всіх постах. Переведіть, в разі можливості, систему відеоспостереження об'єкта в режим запису;

– при необхідності виконуйте вимоги терористів, якщо це не пов'язано з заподіянням шкоди життю і здоров'ю людей, не ризикуйте власним життям;

– у разі вимушеного вступу до переговорів *забороняється ініціативно пропонувати терористам будь-які послуги;*

– не провокуйте дії, що можуть потягти за собою застосування терористами зброї;

– по можливості забезпечте приховану евакуацію персоналу та інших осіб, що знаходяться поза місцем захоплення заручників;

– при необхідності організуйте надання первинної медичної допомоги потерпілим, що перебувають поза межами уразливої зони;

– припиніть доступ на об'єкт людей і проїзд автотранспорту;

– забезпечте безперешкодний прохід і проїзд на об'єкт співробітників правоохоронних органів;

– організуйте терміновий збір працівників режимних, охоронних та аварійно-рятувальних служб об'єкту;

– після прибуття спецпідрозділів правоохоронних органів надайте їм максимальне сприяння в організації антитерористичних заходів, в тому числі: необхідну інформацію щодо обставин захоплення, а також схеми об'єкта, поверхові плани, схеми розташування систем відеоспостереження, вентиляції, електропостачання та ін.;

– надалі дійте відповідно до розпоряджень представника оперативного штабу.

7. Одержання сигналу про евакуацію:

Якщо ви знаходитесь на своєму робочому місці, після отримання сигналу про евакуацію послідовно виконайте наступні дії:

– без створення паніки організуйте заходи із евакуації персоналу та відвідувачів установи за завчасно відпрацьованими відомчою інструкцією та схемами;

– зберіть службову документацію в сейф або в шухляди столу, що закриваються на ключ;

– візьміть з собою особисті речі та документи, гроші, цінності;

– закрийте вікна, вимкніть оргтехніку, електроприлади, освітлення;

– візьміть з собою і при необхідності використовуйте індивідуальні засоби захисту (*протигаз, респіратор*);

– закрийте двері на ключ, ключ залишіть у замку;

– залишіть приміщення, рухайтесь маршрутами, які позначені в схемах евакуації персоналу Вашої установи;

– повертатися в залишене приміщення дозволяється лише після відповідної вказівки уповноважених на це осіб.

**Координаційна група
Антитерористичного центру
при Управлінні СБ України
в Черкаській області**